

УДК 330.564.2 (477)

Шубалий О.М., д.е.н., професор

Гриник І.С., аспірант кафедри економіки

Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА ВПЛИВУ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ НА ЗМІНУ ОСНОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Мета дослідження полягає в проведенні оцінки впливу доходів і витрат населення на зміну основних економічних показників розвитку окремого регіону – Волинської області. Зроблено висновок, що зростання суми наявного доходу у розрахунку на одну особу може стати каталізатором відповідного прямо пропорційного зростання показника валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу. Тому надалі потрібно проводити політику стимулювання зростання доходів населення у регіоні.

Ключові слова: доходи населення, економічні показники, валовий регіональний продукт, дохід на одну особу, регіон.

Shubalyi O.M. Hrynyk I.S.

ASSESSMENT OF THE IMPACT OF HOUSEHOLD INCOME ON CHANGES IN THE MAIN ECONOMIC INDICATORS OF THE REGION

Income of the population is an important indicator that characterizes the level of well-being of the population of a particular region and the country as a whole. This research should be comprehensive, from different angles to study the main factors and areas of income and expenditure in terms of basic articles. This will allow to make sound conclusions and make the necessary informed decisions to improve the welfare of the population. The current economic situation in the country requires an in-depth study of the causes and consequences of changes in incomes on the example of a particular region, which can be the basis for solving these problems in the country as a whole.

The purpose of the study is to assess the impact of income and expenditure on the change in the main economic indicators of development of a particular region – Volyn region. Analysis of changes in nominal incomes shows a significant annual increase in total incomes by more than 10 times. Also, the disposable income per capita increased rapidly. The largest increases were observed in the years after the economic crises of 2008-2009 and 2014-2015. A comparison of trends in the amount of nominal and real (in 2004 prices) incomes in Volyn region showed that the amount of real incomes decreased during economic crises. Trends in changes in

gross regional product are quite similar to trends in real disposable income in the region for the period 2004-2017. Certain opposite trends were observed only in 2005-2006 and in 2014. That is, in periods of economic instability at the national level. Trends in changes in gross regional product are quite similar to trends in real disposable income in the region for the period 2004-2017. That is, in periods of economic instability at the national level. Mainly, the lowest values of the indices of the above indicators were observed during periods of economic crisis.

If we analyze the trends of change in the nominal gross regional product and income of the population in the region, there is a rather positive trend of their significant annual increase. But it should be borne in mind that such changes occurred mainly due to the influence of inflation, which artificially overestimated the value of these indicators during the analyzed period. During 2004-2010, there was a steady trend of increasing the predominance of income over gross regional product, which indicates an increase in the welfare of the population of the region. But in 2011-2013, this figure was virtually unchanged - at 1.30. Declining incomes in relation to the final results of regional development and indicates a decrease in the welfare of the region during macroeconomic instability, the continuation of hostilities in the Donbass and the difficult economic situation in most sectors of the national economy.

Key words: incomes of the population, economic indicators, gross regional product, income per capita, region.

Шубальый А.М., Грынык И.С.

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ДОХОДОВ НА ИЗМЕНЕНИЕ ОСНОВНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

Цель исследования заключается в проведении оценки воздействия доходов и расходов населения на изменение основных экономических показателей развития отдельного региона – Вольнской области. Сделан вывод, что рост суммы располагаемого дохода в расчете на одного человека может стать катализатором соответствующего прямо пропорционального роста показателя валового регионального продукта в расчете на одного человека. Поэтому в дальнейшем нужно проводить политику стимулирования роста доходов населения в регионе.

Ключевые слова: доходы населения, экономические показатели, валовой региональный продукт, доход на душу населения, регион.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Доходи населення виступають важливими показником, який характеризує рівень добробуту населення як окремого регіону,

так і країни в цілому. Тому виникає необхідність проведення поглиблених наукових дослідження особливостей формування, розподілу та використання доходів населення в сучасних складних умовах розвитку нашої країни. Це наукове дослідження має бути комплексним, тобто з різних сторін вивчити основні фактори та напрями формування доходів і витрат населення в розрізі основних статей. Це дозволить зробити обґрунтовані висновки та прийняти обґрунтовані рішення щодо підвищення рівні добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вивченням питань аналізу та оцінки доходів населення на національному та регіональному рівнях займалося багато вітчизняних учених: Богоявленський О.В., Ворфоломеєва М.О., Горин В.П., Сидор І.П., Карпенко Н.В., Заяць В.С., Колот А.М., Герасименко О.О. та багато ін. [1–6] Сучасна економічна ситуація в країні вимагає поглибленого вивчення причин і наслідків зміни доходів населення на прикладі окремого регіону, що може стати основою для вирішення цих проблем по країні в цілому.

Цілі статті. Мета дослідження полягає в проведенні оцінки впливу доходів і витрат населення на зміну основних економічних показників розвитку окремого регіону – Волинської області.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На початковому етапі аналізу важливо вивчити динаміку загальних доходів та доходів у розрахунку на 1 особу у Волинській області за 2002–2017 рр. (рис. 1). Отже, загалом аналізуючи зміну номінальних доходів населення спостерігається щорічне значне зростання як загальних доходів з 3445 млн грн. у 2002 році до 53204 млн грн. у 2017 році, тобто у понад як 10 разів. Також стрімкими темпами збільшувався і наявний дохід у розрахунку на 1 особу – з 2594 грн у 2002 році до 38514 грн у 2017 році.

Найбільші прирости спостерігалися у роки після економічних криз 2008–2009 рр та 2014–2015 рр. Але також важливо провести порівняння тенденцій зміни суми

номінальних та реальних (у цінах 2004 року) доходів населення у Волинській області за 2004–2017 рр. (рис. 2), що виключити негативний вплив фактору інфляції. Таким чином бачимо, що сума реальних доходів знижувалася у періоди економічних криз. Зокрема, у 2009 році реальні доходи у цінах 2004 року знизилися до 6870 млн грн, тоді як у 2008 році вони становили 7692 млн грн. Також у 2014–2017 рр. Реальні доходи знизилися порівняно з 2013 роком (коли вони становили 10277 млн грн), досягнувши свого мінімуму у 2015 році – 7806 млн грн.

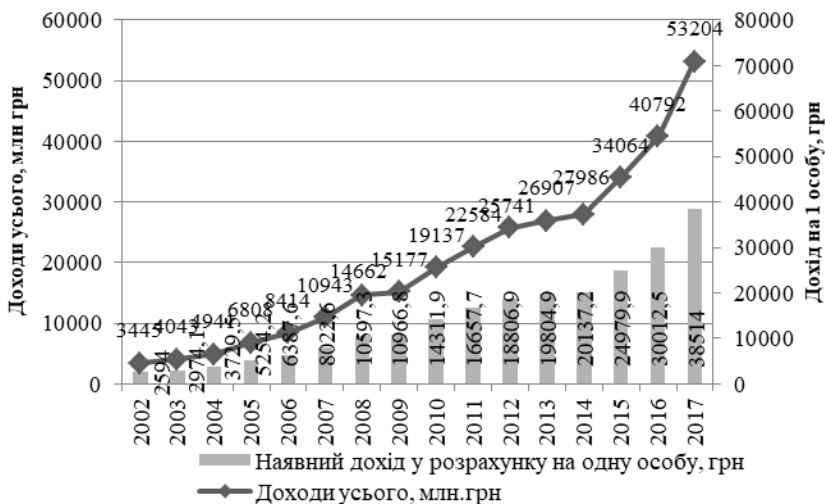

Рис. 1. Динаміка загальних доходів та доходів у розрахунку на 1 особу у Волинській області за 2002–2017 рр. (складено за: [7–10])

На початковому етапі аналізу проведено порівняння індексів фізичного росту валового регіонального продукту та реального наявного доходу у Волинській області за 2004–2017 рр. (рис. 3).

Рис. 2. Порівняння тенденцій зміни суми номінальних та реальних (у цінах 2004 року) доходів у Волинській області за 2004–2017 рр. (складено за: [7–10])

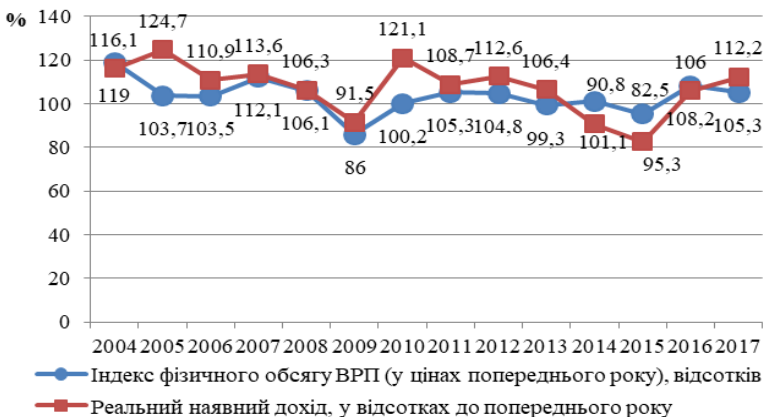

Рис. 3. Порівняння індексів фізичного росту валового регіонального продукту та реального наявного доходу у Волинській області за 2004–2017 рр. (складено за: [7–10])

З рисунку видно, що тенденції зміни обсягу валового регіонального продукту цілком подібні до тенденцій зміни реального наявного доходу у регіоні за період 2004–2017 рр. Певні протилежні тенденції спостерігалися тільки у 2005–2006 рр. та у 2014 році. Тобто у періоди економічної нестабільності на національному рівні. Найнижчі значення індексів згаданих вище показників спостерігалися саме у періоди економічних криз. Зокрема у 2009 році ці індекси становили відповідно 86% та 91,5%, тобто були меншими 100%, що свідчить про зниження як валового регіонального продукту, так і наявного доходу. Подібна ситуація склалася і у 2014–2015 роках, коли у 2015 році індекс валового регіонального продукту знизився до 82,5%, а наявного доходу – до 95,3%. Надалі спостерігалася перевищення критичної межі зміни цих показників, що свідчить про стабілізацію ситуації в економіці регіону.

Наступний етап аналізу передбачав проведення порівняння динаміки валового регіонального продукту та доходів у Волинській області за 2004–2017 рр. (рис. 4).

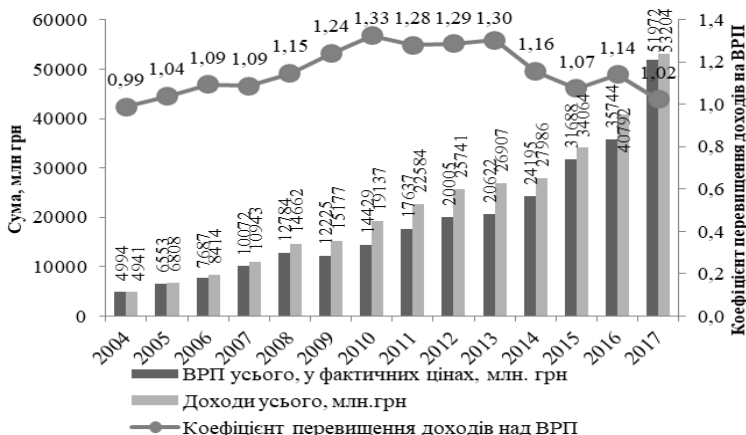

Рис. 4. Порівняння динаміки валового регіонального продукту та доходів у Волинській області за 2004–2017 рр. (складено за: [7–10])

Як бачимо, якщо аналізувати тенденції зміни номінального валового регіонального продукту та доходів населення у регіоні, то спостерігається доволі позитивна тенденція їх щорічного значного збільшення. Але слід врахувати той факт, що такі зміни відбувалися переважно за рахунок впливу фактора інфляції, по суті штучно завищував значення цих показників протягом аналізованого періоду.

З іншого боку, усунути дію цього інфляційного чинника можна за рахунок аналізу не абсолютних, а відносного показника – коефіцієнта перевищення доходів над сумою валового регіонального продукту у регіоні.

Таким чином можна констатувати, що протягом 2004–2010 рр. спостерігалася стала тенденція до збільшення переважання доходів над валовим регіональним продуктом, що свідчить про зростання добробуту населення регіону. Тоді як у 2011–2013 рр. цей показник був практично незмінним – на рівні 1,30. Але у наступних 2014–2017 роках, що характеризувалися періодом економічної нестабільності, відбувалося значне зниження цього коефіцієнта – з 1,30 до 1,02.

Для проведення оцінки взаємозв'язків побудовано лінію регресії оцінки впливу зміни суми наявного доходу на зміну валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу у Волинській області на основі даних за 2004–2017 рр. (рис. 5).

Як бачимо з високим ступенем ймовірності 0,95 можна зробити висновок, що між показниками суми наявного доходу та валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу у Волинській області існує тісний кореляційний зв'язок, яким може бути описаний у формі лінійної парної регресії з доволі високим рівнем коефіцієнта детермінації – 0,975, який свідчить про високу силу зв'язку між фактором та результирующим показником.

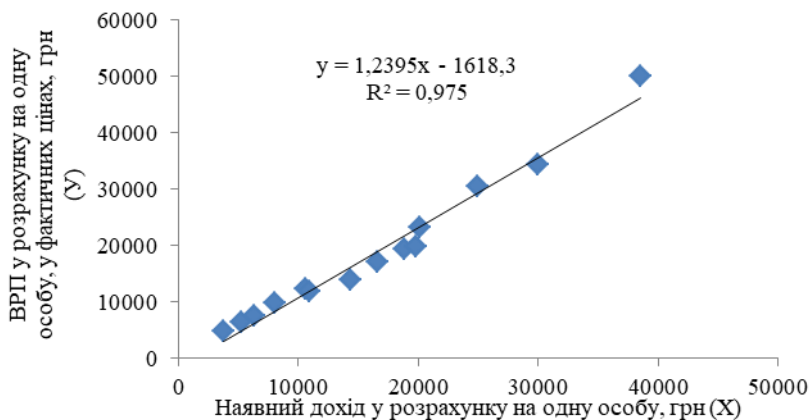

Рис. 5. Лінія регресії оцінки впливу зміни суми наявного доходу на зміну валового регіонального продукту на 1 особу у Волинській області за 2004–2017 рр. (складено за: [7–10])

Висновки. Отже, зростання суми наявного доходу у розрахунку на одну особу може стати каталізатором відповідного прямо пропорційного зростання показника валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу. Тому надалі потрібно проводити політику стимулювання зростання доходів населення у регіоні. На підставі проведеного дослідження можна констатувати, що зменшення рівня доходів населення по відношення до кінцевих результатів регіонального розвитку та говорить про зниження добробуту населення регіону у період макроекономічної нестабільності, продовження воєнних дій на Донбасі та складної економічної ситуації в більшості секторів національної економіки.

Список бібліографічного опису

1. Богоявленський О.В., Ворфоломєєва М.О. Вплив фінансово-економічної кризи на доходи та витрати населення України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. Вип. 52. С. 202–210.
2. Горин В.П., Сидор І.П. Чинники формування доходів населення в економіці України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 24(2). С. 58–63.

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка". Випуск 17 (67). Редкол.: відп. ред. к.е.н., професор І.В. Кривов'язюк. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 348 с.

3. Заяць В.С. Формування доходів населення України: особливості та тенденції. *Демографія та соціальна економіка*. 2015. № 2. С. 116–128.

4. Карпенко Н.В. Доходи населення як провідний чинник формування та розвитку людського потенціалу. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 3. С. 140-150.

5. Колот А.М., Герасименко О.О. Глобальна соціальна нерівність доходів: природа, тенденції, наслідки. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2017. № 2. С. 8–47.

6. Шубалий О.М. Тенденції зміни доходів населення в умовах економічної нестабільності. *Економічний форум*. 2018. № 2. С. 366–372.

7. Волинь у соціально-демографічному вимірі 2017: статистичний збірник / За ред. В.Ю. Науменка. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2018. 180 с.

8. Волинь–2018: статистичний щорічник / За ред. В.Ю. Науменка. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2019. 458 с.

9. Головне управління статистики у Волинській області: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>.

10. Праця Волині–2017: статистичний збірник / За ред. В.О. Грабаровської. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2018. 117 с.

References

1. Bohoyavlens'kyu O.V., Vorfolomyeyeva M.O. (2015). Vplyv finansovo-ekonomichnoyi kryzy na dokhody ta vytraty naselennya Ukrainy [The impact of the financial and economic crisis on the income and expenditure of the population of Ukraine]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Bulletin of Transport Economics and Industry*, 52, 202–210. [in Ukrainian].

2. Horyn V. P., Sydor I. P. (2017). Chynnyky formuvannya dokhodiv naselennya v ekonomitsi Ukrainy [Factors of population income formation in the economy of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment – Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management*, 24(2), 58–63. [in Ukrainian].

3. Zayats' V. S. (2015). Formuvannya dokhodiv naselennya Ukrainy: osoblyvosti ta tendentsiyi [Formation of incomes of the population of Ukraine: features and tendencies.]. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika – Demography and social economy*, 2, 116–128. [in Ukrainian].

4. Karpenko N. V. (2018). Dokhody naselennya yak providnyy chynnyk formuvannya ta rozvytku lyuds'koho potentsialu [Incomes of the population as a leading factor in the formation and development of human potential]. *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen' – Bulletin of socio-economic research*, 3, 140–150. [in Ukrainian].

5. Kolot A. M., Herasymenko O.O. (2017). Hlobal'na sotsial'na nerivnist' dokhodiv: pryroda, tendentsiyi, naslidky [Global social income inequality: nature,

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка". Випуск 17 (67). Редкол.: відп. ред. к.е.н., професор І.В. Кривов'язюк. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 348 с.

trends, consequences]. *Sotsial'no-trudovi vidnosyny: teoriya ta praktyka – Social and labor relations: theory and practice*, 2, 8–47. [in Ukrainian].

6. Shubalyi O. M. Tendentsiyi zminy dokhodiv naseleennya v umovakh ekonomichnoyi nestabil'nosti [Tendencies of change of incomes of the population in the conditions of economic instability]. *Ekonomichnyy forum – Economic forum*, 2, 366–372. [in Ukrainian].

7. Naumenko V.YU. (2018). Volyn' u sotsial'no-demohrafichnomu vymiri 2017: statystychnyy zbirnyk. [Volyn in the socio-demographic dimension 2017: Statistical Collection] Lutsk: Main Department of Statistics in the Volyn region. [in Ukrainian].

8. Naumenko V.YU. (2019). Volyn'-2018: statystychnyy shchorichnyk [Volyn-2018: Statistical Yearbook]. Lutsk: Main Department of Statistics in the Volyn region. [in Ukrainian].

9. Holovne upravlinnya statystyky u Volyns'kiy oblasti: ofitsiyyny veb-sayt [Main Department of Statistics in the Volyn region. Official website]. Retrieved from <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].

10. Grabarovskaya, V.O. (2017). *Pratsya Volyni-2016: statystychnyy zbirnyk* [Labor of Volyn-2016: Statistical Collection]. Lutsk: Main Department of Statistics in the Volyn region. [in Ukrainian].